

UDK 32:352(659.2)

Demokratija bez vlade Značaj lokalnih vesti za slobodu govora²

Ovo je pre svega priča o tome šta je grupa nas naučila onda kada smo 2014. godine odlučili da se udružimo, i ljudima našeg fakultetskog grada pružimo nestranačke vesti, pošto takvih vesti gotovo da uopšte nije bilo. Takođe, mada ništa manje važno, ispostavlja se da je ovo isto tako i priča o tome kako smo, tokom sedam godina nagovaranja naše zajednice da sama za sebe stvara vesti, shvatili pravi značaj slobode medija odnosno štampe za ostale tri slobode sadržane u Prvom amandmanu: slobodu izražavanja, okupljanja i protestovanja, i kritikovanja vlade bez straha od odmazde.

Kroz proces zajedničkog rada kao građana na stvaranju i pružanju vesti, ljudi naše zajednice – Ist Lansinga, u Mičigenu – pronalazili su i predstavljali glasove za koje nismo znali da nam nedostaju. Otkrili smo „javne“ informacije o našim životima za koje nismo ni znali da postoje. Takođe smo pomogli da se čuje glas uzbunjivača, ukazali na stotine miliona dolara sumnjivog duga i upitnih privatno-javnih ugovora, došli

[1] E-mail adresa: alicedreger.com/contact

[2] Naslov originala: Alice Dreger, „Democracy without the Government: The Importance of Local News to Free Speech“, u: J. P. Messina (ed.), *New Directions in the Ethics and Politics of Speech*, Routledge, New York 2022, str. 110–127.

Tekst je prvi put čitan na Trećem programu Radio Beograda u emisiji „Studije i ogledi“ od 24. do 27. aprila 2023, Link: <https://www.rts.rs/radio/radio-beograd-3/5177146/alis-dreger-demokratija-bez-vlade-14.html>

do čvrstih dokaza za slučajeve za koje su naši sugrađani Crnci govorili da predstavljaju primere rasne diskriminacije u lokalnim organima reda, povećanim glasačkim stopama na lokalnim izborima, a uspeli smo i da rešimo nekoliko problema u vezi s kanalizacijom.

Zato što je ovo priča o tome kako je stvaranje lokalne novinarske brigade doprinelo tome da moj grad promoviše glasno, informirano i angažovano građanstvo, građanstvo koje insistira na svom pravu pristupa našoj vladi, ovo je takođe implicitno i priča s naravoučenijem o tome koliko opasan kolaps tradicionalnog, nestranačkog, istraživačkog novinarstva može da bude po naše slobode kao Amerikanaca i Amerikanki. Kao što Margaret Sullivan iz Vašington posta piše u svojoj najnovijoj knjizi *Ghosting the News* o propadanju lokalnog novinarstva u Americi, „Kada lokalne vesti podbace, osnovi demokratije slabe. Javnost, koja zavisi od tačnih informacija, od činjenica u donošenju dobrih odluka, trpi. Posledice ne moraju biti očigledne, ali su podmukle” (Sullivan 2020, 20).

Nikada nisam želela da postanem osnivačica lokalnih novina, niti da toliki deo svog života provedem kao istraživačka novinarka i izdavačica lokalnih novina. Godine 1995, odbranila sam doktorsku disertaciju iz istorije i filozofije nauke na Univerzitetu u Indijani, a moja akademska istorijska istraživanja zauzvrat su me odvela do bavljenja istorijom medicine i savremenim pravima pacijenata. Preciznije, radila sam sa članovima pokreta za prava interseks osoba na unapređenju društvenog i medicinskog ophođenja prema osobama rođenim s telima koja se ne uklapaju u standardne definicije muškog i ženskog. Kada sam počinjala da se bavim tim, postalo mi je jasno da je način za postizanje promene – uključujući i promene na klinikama – bio putem medija. Tu je govor zaista bio bitan. Tako da sam počela da objavljujem članke u Njujork tajmsu, Vol strit žurnalu, i Vašington postu, i saradujem sa nacionalnim i međunarodnim novinarima koji se bave zdravljem i naukom na pružanju vesti o onome što smo pokušavali da postignemo, a to je da primoramo medicinski sistem koji ima svu moć da pacijentima i roditeljima saopšti

istinu o interseks dijagnozama; da sakupimo i objavimo iskrene podatke o ishodima intervencija; i da utičemo na to da se prestane sa praksom uklanjanja zdravog tkiva reproduktivnih organa bez eksplicitnog pristanka samih pacijenata (Dreger 2016).

Značaj informativnih medija za našu stvar nikad nije bio doveden u pitanje. Dobijanje prostora za naš rad u medijima bilo je ono što je interseks odraslima i roditeljima interseks dece koji su smatrali da su oštećeni od strane kliničkog sistema omogućilo da se direktno obrate širokoj publici. Uprkos tome što su mnoga interseks stanja relativno retka, medijski rad je omogućio pogođenim pojedincima koji su bili nehotice osramoćeni ili izolovani da bi pronašli osobe koje su imale isto ili slično iskustvo – da se povežu sa grupama podrške i aktivističkim grupama. A primorao je i one na pozicijama moći da daju odgovore. Dok su mnoge interseks osobe pričale svoje priče na ličnim blogovima ili veb sajtovima mreža podrške, informativni mediji bili su izuzetno važni za efikasnu slobodu govora pokreta za prava interseks pacijenata, njihove proteste, i zahteve za uključivanje i reformu.

Međutim, u prvih nekoliko godina dvadeset prvog veka, izgledalo je kao da živimo u nekakvoj naučno fantastičnoj bajci u kojoj vanzemaljci vrše invaziju na zemlju i polako uklanjaju određene članove populacije. U ovom slučaju, to su bili novinari koji su pisali o zdravlju i nauci, a koji su prosto počeli da nestaju. Mnogi su nestali iz profesije bez ikakvog traga. Oni koji su ostali rekli su mi da više nemaju vremena da se posvete istraživanju jedne priče. Od njih se sada očekivalo da budu „proizvođači sadržaja” koji rade neverovatnom brzinom od kako se tržište brzinski prebacilo sa informativnog ekosistema u kom ljudi ostavljaju velike količine novca za kupovinu određenih časopisa, na čudan novi svet u kom je ono što je važno broj poseta stranici. Umesto da se organizacija finansira na osnovu čitavog rada, kao što je to slučaj sa tradicionalnim pretplatama, okretanje ka onlajn vestima koje se finansiraju od reklama, značilo je da ono što je bitno su brze, privlačne vesti.

Kada se govori o interseks pravima, barem smo se bavili seksualnom temom, što je značilo da su reporteri i njihovi urednici generalno i dalje zainteresovani; seks se uvek dobro prodaje. Ali svaka priča koja je zahtevala značajno istraživanje, proces učenja, ili mnogo uredničkog vremena da se priča izbrusi – ne bi stizala do štampanja. To je na primer značilo, da kad bismo otkrili dokaze o korišćenju neetičkog leka kod trudnica za koji je utvrđeno da može dovesti do rizika rađanja interseks deteta, bilo mi je teško da nađem novinare koji bi pokrili taj skandal (Dreger 2016). Prilično živo se sećam vremena kada sam se sastala sa svojim urednikom u njegovoj kancelariji u Atlantiku, u Vašingtonu, Okrug Kolumbija, dok sam pisala za onlajn sekciju o zdravlju ovog magazina, kada mi je rekao da koliko god cenio moj istraživački istorijski rad, ne mogu da ga predstavim u Atlantiku, jer nema sredstva za plaćanje advokata i verifikatore činjenica koji su za to potrebni. Kancelarije u kom je časopis bio smešten

nalazile su se u kompleksu zgrada Votergejt. Bila sam potpuno svesna istorijske ironije ove situacije.

Brige oko štete izazvane radikalnim restrukturiranjem novinarskog ekosistema takođe su potekle i iz istraživanja koje sam sprovela, počevši sa 2007, za knjigu *Galileov srednji prst: Jeretici, aktivisti i potraga jednog naučnika za pravdom*, koja se bavi pitanjem šta se desilo sa akademskim istraživačima čiji su rad ili dela uvredili aktiviste koji se bave politikama identiteta. Knjiga je objavljena pre nastanka termina „kultura poništavanja“, no to je ono čime se knjiga bavi i šta prati: pokušaje da se unište reputacije, pa čak i životi „neprimerenih“ istraživača (Dreger 2016). *Galileov srednji prst* dokumentuje na koji način propast istraživačkog novinarstva dozvoljava aktivistima da rukuju velikom moći u kontroverznim situacijama – da iznose očito lažne tvrdnje o istraživačima ili njihovom radu i da dominiraju dijalogom, zbog nedostatka stručnih novinara koji bi izdvojili i pojasnili istinu. Desetkovanje istraživačkog novinarstva koje se bavi naukom i zdravljem imalo je direktan uticaj na akademsko istraživanje – polje koje, kada sve funkcioniše kako treba, ima tendenciju da čuva ili barem unapređuje ljudske živote.

Ono što još više zabrinjava je činjenica da sam dok sam radila na toj knjizi mogla da vidim kako pseudo-informativne organizacije – onlajn sajtovi koji su pre nešto poput trač magazina – iskorišćavaju ove kontroverze kako bi preusmerile saobraćaj ka svojim sajtovima i povećale posećenost. Ovo je zauzvrat čitavu situaciju učinilo još opasnijom za istraživače koji su potom viđeni kao neko ko sramoti svoje institucije, univerzitete koji su razvili sopstvene opsesije brendiranjem i marketingom. Nije bilo neuobičajeno za istraživače koji su imali problema da me zovu i pitaju da istražim i izvestim o onome što im se dešavalo, u nadi da će biti spašeni izveštavanjem o njihovim mukama zasnovanom na činjenicama. Nikako nisam mogla sve to da ispratim.

Uzevši u obzir sve ono s čim sam se nosila na nacionalnom nivou, ne bih se bila preselila sredinom 2014. godine kako bih osnovala nestranačku informativnu organizaciju za primarnu zajednicu u mom rodnom gradu Ist Lansingu, da nisam bila motivisana specifičnim dešavanjima gde sam osetila da mi isti nedostatak novinarske mreže podrške, ovog puta preti kod kuće.

Najpre je došao građevinski investitor koji je napravio dogovor sa gradom da izgradi veliki razvojni projekat u podnožju brda na kom se nalazi moja kuća i koji predstavlja deo grada od istorijskog značaja. Predsednica moje opštine, pravница i pisac, En Nikols, ukazala mi je na ovo, i postali smo svesni da su neki sugrađani istraživali i otkrili da investitor ima zabrinjavajuću biografiju. Gradski čelnici su izgleda stavljali na kocku našu budućnost i naš porez ulaskom u ovaj problematičan ugovor. Lokalne *Ju Es* tudej novine (*Lansing State Journal*) i drugi lokalni novinski ogranci povremeno su izveštavali o ovom ugovoru, ali njihovi reporteri nisu dublje istraživali detalje i znakove za uzbunu: imali su običaj da samo objave fantastične arhitektonske prikaze i samo prelete preko

najnovije iteracije ugovora. Članovi gradskog veća bili su generalno zadovoljni pozitivnim publicitetom i tretirali su one od nas koji smo bili kritični kao zanovetala iz predgrađa uvek spremna da podviknu „ne u mom predgrađu“.

Kada sam prvi put prisustvovala sednici gradskog veća zbog ovog razvojnog ugovora, bila sam u šoku kada sam shvatila kako se donose odluke. Ist Lansing naginje ka tvrdoj levici - ljudi ga zovu „Narodna Republika Ist Lansing“, što je uobičajena šala za ovu vrstu univerzitetskog grada - pa ipak mnogi glasovi su izgleda bili samo korporativna pomoć - poklon u vidu poreskih olakšica velikim korporacijama. Bilo je tu i šokantnog izostanka transparentnosti uzimajući u obzir dokumenta koja su se po zakonu vodila kao „javna“. Zato što sam se našla u situaciji da sam morala da tužim *federalnu* vladu prema Zakonu o slobodi informacija (FOIA) kako bih dobila dokumenta od Agencije za hranu i lekove (FDA) i Kancelarije za zaštitu ljudi u istraživanjima (OHRP) za potrebe svog istraživanja etički problematične intervencije upotrebe leka kod interseks fetusa, bila sam svesna svojih prava na uvid u javna dokumenta. Da vam to pravo bude uskraćeno od strane federalne i lokalne vlade, koje su se na prvi pogled činile demokratskim, bilo je posebno uvredljivo za mene kao osobu koja je gotovo uvek glasala za demokrate. Kasnije sam saznala da zapravo skoro svaka vlada nastoji da javnosti uskrati pristup određenim dokumentima, iako su neki u tome agresivniji od drugih (Dreger 2018).

Godinu dana pre nego što sam se upustila u osnivanje neprofitne korporacije za novinsku agenciju, nagovarala sam svoju komšinicu ekonomistkinju rada, Rut Bajer, da se kandiduje za Gradsko veće, i ona je izabrana za naše petočlano veće, novembra 2013. godine. Naš komšiluk je želeo da Rut bude izabrana kako bi nam pomogla u vezi sa problematičnim investitorom koji je polako praznio nekada nastanjene komercijalne zgrade nedaleko od naših domova. (Ono što je čudno je da uništavanje komercijalnih nekretnina na kraju podiže porske olakšice za investitore u Mičigenu). Međutim, mi smo takođe želeli da se Rut pozabavi onim što je ona kao ekonomistkinja rada prepoznala kao veliku nefinansiranu penzijsku obavezu grada. Grad je imao dug koji se bližio cifri od 200 miliona dolara, što je ogromno dugovanje koje su vladina knjigovodstvena pravila onog vremena našim gradskim čelnicima omogućila da gurnu pod tepih.

Potom je stigla ogromna ledena oluja na zimsku ravnodnevnicu 2013. godine. Naša elektrodistribucija, Odbor za vodu i struju (BWL) u Lansingu, u vlasništvu je susednog grada Lansinga, a prema zakonima države Mičigen, kao javno komunalno preduzeće, ono ne podleže tipičnim državnim zakonima. Kao takav, Odbor za vodu i struju nije se potrudio da poseče i održava veći deo drveća u našem kraju preko sto godina, tako da živimo u gradu punom starog drveća. Ledena oluja je uništila veći deo elektromreže. Nedelju dana kasnije, dok je na hiljade nas živelo u jezi-vo niskim temperaturama i sa popucalim cevima, Odbor je i dalje imao

mali broj manjih ekipa koje su radile na sanaciji problema, bez rešenja problema na licu mesta. Rut, moj suprug, i ja organizovali smo i održali protest. Pozvala sam postojeće lokalne medije da pokriju protest. Izgleda da nije bilo sumnje da je medijski rad – koji sam uglavnom organizovala ja zahvaljući svom iskustvu u interseks aktivizmu – ono što je bilo potrebno da bi se dovele komunalne ekipe koje su bile pozvane da pomognu. Bez medija, kako sam saznala, gotovo je nemoguće obratiti se moćniku i kritikovati ga, u ovom slučaju, to je bio Odbor za vodu i struju.

Užas izazvan ledenom olujom bio je samo poslednja kap u čaši: u tom trenutku, grupa nas shvatila je da bismo bez prave novinske agencije u Ist Lansingu, nastavili da trpimo stanovništvo koje nema pojma šta se oko njih dešava i vladu i vladino komunalno preduzeće koje smatra da je imuno na proveru i kritike naroda, kao i na narodni protest ili zahteve za ispravljanje situacije. Procenila sam da, uzeveši u obzir moje iskustvo – istorijski istraživački rad na ozbiljnim kontroverzama, rad sa nacionalnim i međunarodnim novinskim agencijama na izveštavanju i kolumnama, i pomoć u vođenju neprofitnog Udruženja interseks osoba Severne Amerike – mogu da pronađem način kako da vodim takvu grupu.

Deo moje inspiracije za osnivanje Informacija Ist Lansinga – na lokalnu poznate kao „ELi” – odnosio se na Arapsko proleće 2010. godine. Tokom ovog perioda, antivladini demonstranti u Tunisu, Libiji, Siriji, Egiptu, i drugim zemljama, ne samo da su se okupili i skrenuli pažnju na nezadovoljstvo i svoje zahteve, već su se koristili i tehnologijom mobilnih telefona da pažljivo dokumentuju – kao građani reporteri – sve ono što se dešavalo. U vreme kada sam radila na osnivanju ELi-ja, istraživački novinar Dejvid Kar (tada s bazom u *Njujork tajmsu*), aktivno je govorio o Arapskom proleću kao primeru „građanskog novinarstva”, fenomenu u kom obični građani kombinuju modernu tehnologiju i tradicionalnu vrednost slobode štampe (pravo naroda da zna šta se dešava) kako bi prenosili i pružali istinite vesti. Po rečima Metjua Ingrama, Kar je verovao u „moć koju internet ima da vrši samoregulisanje”, uprkos „dolini beznađa u koju su mnoge novine upale po njegovom mišljenju” (Ingram 2012).

Kontinuirano propadanje lokalnih vesti u Americi je sada već dobro dokumentovano, posebno su to dobro radili Saliven u Vašington postu (Sullivan 2020) i Penelopi Mjuz Abernati, profesorka novinarstva i digitalne medijske ekonomije na Univerzitetu u Severnoj Karolini. Istraživanje koje je sprovedla Abernati pokazalo je da su Sjedinjene Američke Države od 2004. do 2018. godine, izgubile oko 1800 novina. Do 2018, Abernati otkriva, „Imamo na stotine, ako ne i hiljade zajednica u opasnosti da postanu izolovane pustoši bez novina. Od 3143 okruga u SAD, 200 njih nema nijedne novine. Još 1449 okruga, koji se po veličini kreću od nekoliko stotina stanovnika do više od milion, ima samo jedne novine, obično je to nedeljnik... Stanovnici novonastalih američkih novinskih pustoši često su najranjiviji građani. Oni su generalno siromašniji, stariji i manje obrazovani od prosečnog Amerikanca” (Abernathy 2018).

Od sprovođenja istraživanja, pandemija Kovida-19 samo je ubrzala stopu propadanja novina (Hare 2021).

Istraživači su otkrili ozbiljnu štetnost po zajednice kojima nedostaju posvećene lokalne novinske agencije. Trio finansijskih istražitelja - Peng-dži Gao, Čang Li i Dermot Marfi - izveštavaju 2020. godine u *Journal of Financial Economics* da gubitak novina u jednom gradu ima direktan finansijski uticaj na poreske obveznike. „Nakon zatvaranja novina, troškovi opštinskih pozajmica skočili su za od 5 do 11 bodova, što je opštinu koštalo dodatnih 650.000 dolara po izdavanju obveznice. Ova posledica je uzročne prirode i nije vođena inherentnim ekonomskim uslovima.“ Šta je uzročni lanac? Rezultati ovih istraživača „pokazuju da lokalne novine pozivaju svoje vlade i upravu na odgovornost, održavaju troškove opštinskih pozajmica niskim i konačno štede novac lokalnih poreskih obveznika.“ I zaista, Gao i ostali beleže da problem prevazilazi čuvanje ličnih novčanika: „Povezana akademska istraživanja u domenu političke ekonomije pokazuju da geografske oblasti sa smanjenim izveštavanjem medija u lokalnu imaju slabije informisane glasače i nižu glasačku izlaznost... na taj način uklanjajući podsticaj lokalnih političara da predano rade u ime svojih birača i izbornog okruga“ (Gao et al., 2020).

Nedostatak odgovornosti je bio problem na koji smo naišli u Ist Lansingu kada smo se okupili da oformimo građansku informativnu brigadu. U to vreme, postojao je aktivan diskusioni forum o lokalnoj politici, nazvan Odgovor javnosti, na kom su neki kritičari objavljivali svoja otkrića. Mnogi gradovi nemaju čak ni to. Međutim, problem je bio taj što su na Odgovoru javnosti pomenuti kritičari svoja istraživanja objavljivali kao duge i zajedljive postove, što je uticalo na to da mnogi koji bi se inače uključili u diskusiju od toga odustanu.

Bila sam ubeđena da je ono što nam treba više nešto poput starih dobrih novina - ali u onlajn formi, kako bismo uštedeli novac - i na kojima bi najpre radili volonteri, opet kako bismo uštedeli novac. Morala sam se složiti sa Karom da iako je moderna tehnologija uključujući i internet bila glavni razlog propadanja lokalnih novina, ista tehnologija bi nam omogućila da stvaramo prave vesti za delić tradicionalnih troškova, oslobađajući nas od teške ekonomije koja je urušavala mnoge starije novinske agencije. Razumela sam zašto Kar kaže da možemo da koristimo svoje mobilne telefone i kompjutere za stvaranje armije građana-reportera koji se bave lokalnim vestima i zašto smatra da je sadašnjost „zlatno doba novinarstva“ (Fresh Air 2011). I bila sam odlučna da moramo da pokušamo.

Naš prvi menadžer ELI-ja bio je Dadli „Smiti“ Smit, inženjer koji se upravo penzionisao u Dženeral Motorsu, i koji je tražio novi projekat. (Nas dvoje smo stari prijatelji.) Smiti i ja smo sastavili prijavu Poreskoj u kojoj tražimo da postanemo neprofitna dobrotvorna organizacija. Uz pomoć Tada Morgana, istog pravnika koji je tužio federalnu vladu prema Zakonu o slobodi informacija (FOIA) u moje ime, stvorili smo neprofitnu korporaciju u Mičigenu, registrovanu na moj dom (kao što je to bio i slučaj sa Udruženjem interseks osoba Severne Amerike nekoliko godina

ranije). Prvi Upravni odbor uključivao je mene, bivšeg gradonačelnika Ist Lansinga i penzionisanog komercijalnog bankara, Viktora Lumisa (jedan od retkih primera republikanaca u Ist Lansingu), profesora prava na Univerzitetu u Mičigenu i stručnjaka za Prvi amandman, Majkla Lorensa, i profesora prirodnih nauka na Univerzitetu u Mičigenu, Stivena Tomasa, stručnjaka za digitalno obrazovanje. Veb sajt podršku nam je uglavnom pružala kompjuterska tehničarka Lisa Lis, koja je volontirala, kao što su to radili i mnogi drugi. En Nikols, komšinica koju sam upoznala zahvaljujući predlogu projekta o razvoju, postala je glavna urednica nakon Smitija, a En i ja smo vodile ELi mnogo godina pre nego što smo ga predale mladima.

Od samog početka, osmislile smo ELi kao mesto gde bi ljudi mogli da dođu i dobiju činjenice, a ne naša mišljenja. Želeli smo da to bude eksplicitna alternativa mestima na kojima biste mogli da naidete na dogmatične rasprave koje se survavaju u zajedljive i zlobne komentare. ELi nikada nije objavljivao, niti objavljuje komentare, pisma uredniku, ili kolumne na svom veb sajtu, ni u svojim štampanim izdanjima. Jedini „editorijali“ koje ELi objavljuje potpisuje uprava i u njima objašnjavamo šta radimo i naše odluke o kontroverznim pitanjima. Ove kolumne se zovu „Vaš ELi“ čim želimo da stavimo do znanja da ELi pripada ljudima Ist Lansinga, ne nekom pojedincu ili neprofitnoj korporaciji.

Pored toga što ljudima donosimo vesti, od početka smo odlučili da ćemo ELi koristiti za podučavanje drugih njihovim pravima u pristupu vladi, i da ćemo ih učiti tome zašto treba da žele činjenice, čak i kada će im zbog tih činjenica biti neprijatno ili kada će ih ljutiti. Nastojali smo da ih naučimo da na ispravke u novinama gledaju kao na znak *snage*, a ne slabosti. (Još uvek se sećam žene koja mi je rekla da više veruje Magazinu Ist Lansinga nego ELi-ju, „jer oni nikad ne objavljuju ispravke!“) Takođe smo podsećali ljude da i vladi saopšte šta misle o našim otkrićima, a ne samo nama.

Zato što je ELi priznata javna neprofitna organizacija, doprinosi radu su oslobođeni od poreza do mere dozvoljene zakonom. To motiviše davanje donacija, ali i pomaže ljudima da shvate da je naš posao javni servis zasnovan na misiji (cp. Konieczna 2018). Godine 2015, naše prve kalendarske godine rada, ELi je dobio oko 37.500 dolara u donacijama i potrošio oko 32.500 dolara. Sistem se s vremenom izgradio i danas je većina osoblja plaćeno, umesto da rade volonterski. Godine 2021, ELi je dobio 185.300 dolara u donacijama od pojedinaca i 15.000 dolara od nacionalne filantropske kampanje NewsMatch, što je prihod od nešto malo preko 200.000 dolara. Troškovi su iznosili 203.000 dolara. Osamdeset šest do devedeset procenata troškova regularno ide na plaćanje lokalaca.

Kolika je populacija kojoj ovaj servis služi? Populacija Ist Lansinga, prema popisu iznosi nešto malo ispod 50.000 stanovnika. Zapravo, samo oko 20.000 nas živi ovde tokom cele godine; ostali su studenti Univerziteta u Mičigenu. Međutim, čitaoci ELi-ja su disproporcionalno ljudi za koje su osnivači ELi-ja smatrali da će im vesti najviše trebati: oni koji

stalno tu žive i poreski obveznici, ljudi koji će pre svih glasati na lokalnim izborima. Danas je ELi prepoznat kao izuzetno sredstvo i prednost zajednice. Lokalni advokat koji radi sa investitorima mi je rekao da svoje klijente posebno upozorava na rad u Ist Lansingu: da će se zbog ELi-ja prema njima ponašati pravično, ali uz poseban javni nadzor (tako da se ne „glupiraju“ s nacrtima).

ELi nudi nestranačke informacije tokom izbora, donoseći informacije glasačima do kojih ranije nije bilo lako doći, uključujući i glasačke podatke o zvaničnicima o kontroverznim pitanjima, analize finansiranja kampanje, i odgovore na pitanja naših čitalaca upućena kandidatima. Kao što smo se i nadali, rad na našem veb sajtu imao je nemerljiv uticaj na lokalnu demokratiju; glasačko telo na izborima za Gradsko veće (koji se dešavaju onih godina kada nema izbora na federalnom nivou) se uvećalo, i kandidati su svesni da je takmičenje na izborima sada nešto mnogo ozbiljnije od toga ko ima najlepší letak.

Verujemo da je izveštavanje našeg sajta ono što je 2015. godine dovelo do pre toga retke smene gradonačelnika, posebno kroz izbore na kojima je Rut Bajer (osoba koju sam nagovarala da se kandiduje) učestvovala u debati sa tim gradonačelnikom gde su razgovarali o tome da li gradski penzijski fond bez sredstava znači finansijsku krizu. Glasači su odlučili da predstavlja, smenom gradonačelnika koji je tvrdio da je godišnji budžet ono što je zaista važno, i na kraju, 2018. godine zakonom uveo dvanaestogodišnji opštinski porez kao rešenje za ispražnjen penzijski fond.

U međuvremenu, tamnopute osobe u Ist Lansingu su već neko vreme prijavljivale da ih policija ovog grada zaustavlja zbog toga što „voze dok su Crnci“, ali bile su potrebne godine izveštavanja našeg sajta o policajcima i njihovom radu u Ist Lansingu da najzad dobijemo podatke o ovom problemu. Podaci su pokazali da policija Ist Lansinga mnogo češće zaustavlja Crnce od belaca, da ih češće hapsi, i protiv njih češće koristi silu. Nekoliko meseci pre nego što je Derek Šovin, policajac iz Mineapolisa ubio Džordža Flojda, ELi je objavio vest povezujući priče dvojice Crnaca koji su navodno bili podvrgnuti preteranoj upotrebi sile od strane istog policajca iz Ist Lansinga, a naš je izveštaj doveo do: iznenadnog penzionisanja šefa policije jednog nedeljnog jutro; izuzetnih (i izuzetno dobro informisanih) protesta kakve ranije nismo viđali; istrage koju je sproveo nezavisni tužilac (koji je oslobodio optuženog policajca); i na kraju do formiranja građanske komisije za nadzor rada policije. Ovo izveštavanje vodila je Kristin Rut, koja se kasnije prebacila sa pokrivanja rada policije i penzija za ELi, na rad u volonterskoj lokalnoj vladinoj komisiji koja nadgleda rad policije.

Godinama se dešavalo da se probudim i pronađem dokumenta anonimno ubačena kroz otvor za poštu na mojim ulaznim vratima. ELi je postao sredstvo koje su lokalci shvatili da mogu da koriste kada žele da se obrate sugrađanima sa svojim problemima, i znaju da će biti saslušani. ELi-jev reporter, Endru Grejem, objavio je priču na primer, o čoveku

arapskog porekla koji je nepravедno optužen od strane policajca iz Ist Lansinga za silovanje belkinje. Slučaj je uključio članicu Gradskog veća koja je kritikovala policijsku upravu zbog njihovog saopštenja za koje je kazala da suštinski predstavlja optužbu da je čovek silovatelj. Vođe Islamskog centra u Ist Lansingu formalno su se zahvalile ELi-ju za sav rad na ovoj temi.

A da ne bi izgledalo da je ELi antipolijski nastrojen, treba napomenuti da su se policajci koji ne predstavljaju vrh policijske uprave obratili našim novinarima kada su se gradski čelnici ophodili loše prema njima. Na primer, nakon što su nam se obratili policijski sindikati, novinar ELija, Al Hargrejev, predstavio je stav sindikata na temu zašto policajci zaslužuju donacije u vezi sa Kovidom-19 koje bi inače otišle na akcije kao što su doterivanje Opštinske zgrade i kulturnog centra. Više policajaca bili su izvor za izveštavanje na ELi-ju, izveštavanje koje je zauzvrat doprlo do donosioca odluka i pružilo im informacije koje im inače ne bi bile na raspolaganju.

Zaposleni u gradu su nam se obratili u slučaju u kom je devetoro radnika fabrike koja se bavi preradom otpadnih voda tužilo Grad zato što su čitavih sedam godina bili izloženi azbestu, pošto je nezavisni izvođač radova obavestio Grad o ozbiljnoj opasnosti u fabrici. Tužba je takođe pokazala da je veliko izlivanje žive u fabrici zataškano, da je čišćenje loše urađeno, i da su radnici, a moguće i stanovnici bili izloženi ovoj opasnoj hemikaliji. U slučaju problema u fabrici za preradu otpadnih voda, pozvala sam se na Zakon o slobodi informacija kako bih dobila oko 900 stranica materijala, i tu priču sam pokrivala nekoliko godina, vrativši se do trenutka kada je gradski menadžer otpustio Troja Vilijamsa, glavnog uzbunjivača u ovom slučaju.

Odlučujući u slučaju devetoro fabričkih radnika, Sud u Mičigenu je presudio u korist Grada, i u saopštenju izjavio, „Zaista je neverovatno da su nadzornik održavanja i upravnik fabrike bili toliko neinformisni o tome kako da postupaju sa opasnim supstancama oko kojih oni i njihovi radnici rade. Kao što je to bio slučaj sa fabrikom za preradu otpadnih voda i njenim kršenjem statuta u pogledu materijala koji sadrži azbest, vlasti su ispravno osudile i kaznile Ist Lansing jer nisu imali plan za hitne slučajeve za tretiranje izlivanja opasnih supstanci, jer radnike nisu obavestili o ozbiljnom izlivanju žive, i nisu pravilno očistili živu koja se izlila.“ Valja napomenuti da iako se tužbe ponekad završe kompenzacijom za naneseu štetu, često je ono što je zaista važno oštećenima zapravo to da budu viđeni, saslušani, i da ih drugi podrže. To se dešava uz pomoć štampe i medija.

Rad na veb sajtu nas je zaista naučio kritičkim vezama između onih sloboda navedenih u Prvom amandmanu: slobodnog praktikovanja religije, slobode govora, slobode medija, „prava ljudi da se slobodno okupe, i da od vlade zahtevaju da odgovori na pritužbe i ispravi greške.“ Pre rada na sajtu, mislila sam da su ova prava diskreciona. Tokom nekoliko godina rada za moju zajednicu, shvatila sam kako sloboda štampe čini

temelj svih ostalih sloboda, kako naša organizacija formira sponu putem koje ljudi mogu da komuniciraju i bezbedno traže pomoć od četvrtog staleža onda kada vlada zakaže ili kada im preti - ili čak i kada im aktivno nanosi nepravdu. Osoba tehnički može da ima prava zagarantovana Prvim amandmanom, ali kada ne mogu da shvate kako da smrdljive odvođe poprave nakon godina i godina mučenja, tu na scenu stupa novinska agencija poput ELi, koja im pomaže da shvate kako i zašto da organizuju miran protest, kako da dođu do donosioca odluka, i kako da dobiju pomoć nakon novca koji će možda biti iskorišćen, a možda i ne, na rekonstrukciju septičkih jama.

Jedna od najvažnijih usluga koje imamo u ELi-ju je provera glasina. Paradoks sadašnjice leži u tome što nam deluje da je pristup „informacijama” veoma lak, a saznati šta je zapravo tačno može da predstavlja veliki izazov. Nema razloga da mislimo da su novinari u dobu pre interneta generalno proizvodili tačnije i preciznije novinske izveštaje, u odnosu na ono što se proizvodi danas. Ali, eksplozija brzih i lako dostupnih informacija i izvora predstavlja zbrku dok pokušavamo da razaberemo kome i u šta da verujemo. Ljudi se ovde redovno okreću ELi-ju kada čuju glasine o mladim ženama koje su otete kombijem i prodate u belo roblje (netačno), o pronađenim telima (ponekad tačno), ili korupciji među zvaničnicima (što je na sreću ovde retkost).

ELi je takođe otkrio i čak podstakao politički diverzitet za koji ranije nismo čuli. Potrudili smo se da kroz Savetodavni odbor naše zajednice dovedemo ljude koji su politički desno ili su centar među druge lokalne manjine, kako bismo bili sigurni da ozbiljno pristupamo široj perspektivi. Naš tim je otvoreno radio na zapošljavanju relativno konzervativnih reportera, kako bismo zaista pokušali da izbalansiramo levu orijentaciju grada u kom živimo. Uvek mi je drago kada od čitalaca čujem da jednostavno ne mogu da odgonetnu kakvu politiku ELi zastupa. Odgovorim im da smo za demokratiju i za činjenice.

Uzmemo li u obzir kako sam ovde stigla, verovatno ne iznenađuje što se moje izveštavanje za ELi fokusira na velike planove o razvoju i rekonstrukciji, uključujući javno-privatne ugovore u kojima se na stotine miliona dolara skreće sa regularnih poreskih vlasti kako bi se omogućio privatni razvoj. Možda je najčudniji slučaj koji se tiče građevinskog zemljišta o kom sam izveštavala bio slučaj u kom Grad odlučuje da putem tendera preko iBeja proda zemljište u vrednosti od milion dolara špekulantima u industriji marihuane, a da prethodno nije javno objavio tender. U drugom slučaju, u kom sam uporno pratila problematično finansiranje putem povećanja poreza i šemu obveznica, investitori su podigli veb sajt i održali konferenciju za medije kako bi kritikovali i potkazali moje izveštavanje kao „opasni aktivizam”. Upravni odbor ELi-ja odgovorio je jednim oštro sročnim pismom, a čitaoci ELi-ja su poslali dodatne donacije (i nekoliko flaša pića za mene).

U međuvremenu je investitor čije me je problematična prošlost privukla Gradskom veću najzad pokrenuo tužbu protiv mene i ELi-ja 2021,

nakon što smo izvestili da je protiv njega na federalnom nivou bila podignuta optužnica povodom osam krivičnih dela, uključujući bankarske i hipotekarne prevare. Sudija okružnog suda koji je na kraju bio dodeljen ovom slučaju klevete, ispoštovao je naš zahtev da se slučaj odbaci – složila se sa argumentom našeg advokata da tužioci nisu predstavili lažne tvrdnje koje smo ja ili ELi izneli – međutim, čak i pošto se investitor izjasnio krivim po jednoj tački optužnice, a to je krivično delo utaje poreza, ipak je uložio žalbu na slučaj klevete. (Ta presuda još nije doneta). Neke države imaju zakone koji se tiču SLAPP tužbi (strateških postupaka protiv učešća javnosti), koji finansijski destimulišu frivolne tužbe podignute protiv građana koji otkrivaju i iznose izazovne materijale i tvrdnje. Nažalost, Mičigen nije jedna od tih država.

Takođe nam je aktivno prećeno i bili smo napadani od strane zvaničnika iz gradske vlade. Izveštavali smo o tužbi koja se ticala krivičnog dela prevare na federalnom nivou, a koja je podneta protiv Grada od strane lokalnog aktiviste, Fila Belflaja i Ministarstva pravosuđa zbog upotrebe javnih sredstava za izgradnju skupog potpornog zida na privatnom posedu advokatske firme koja je pod ugovorom angažovana kao Gradski tužilac Ist Lansinga. Nakon brojnih izveštaja ELi-ja u kojima smo pisali o čitavom problemu, Gradski tužilac nam se obratio pismenim putem i pretio tužbom. (Mi se nismo povukli, a oni nas ipak nisu tužili).

Takođe sam na ELi-jevom veb sajtu izveštavala o svom otkriću da je gradski pravilnik za protivpožarnu inspekciju na novim gradilištima zastareo i da se Grad ne pridržava zakona, niti da vodi evidenciju o određenim protivpožarnim inspekcijama. Gradski menadžer je koristio veb sajt Grada da tvrdi kako je naše izveštavanje netačno, iako je naš rad prošao sve provere. Zapravo, kada je Grad dobio novog Gradskog tužioca (nakon otpuštanja tužioca koji je bio suvlasnik imovine na kojoj se nalazio potporni zid), od Veća je zatraženo da popravi i ažurira protivpožarni pravilnik i Grad je počeo da vodi evidenciju o protivpožarnoj inspekciji, na taj način opravdavajući naše izveštavanje. Vredi napomenuti da su u slučaju požara u Kuli Grenfel u Londonu 2017, u kom je poginulo preko 70 osoba, pre nego što je požar izbio, stanari vodili blog u kom su izveštavali o zabrinutosti zbog bezbednosti, kao i zabrinutost zbog potencijalnog opasnog požara. Barem dvema od stanara, Merijem Elgvari i Nadi Čuker prećeno je tužbom zbog onoga što su pisale. Obe su poginule u požaru, imale su 27 i 33 godine (Osborne 2017). Ne tvrdim da se Ist Lansing ikada suočio sa istim nivoom rizika od požara; ne mislim da je to slučaj. Ali London nije baš zaostao i nerazvijen grad u pogledu protivpožarnih pravilnika. Svi treba da budemo obazrivi prema sistemima za zaštitu od požara koje naše uprave nude. Novinari spašavaju živote i ponekad u tom procesu rizikuju svoje. Nobelova nagrada za mir prepoznaje značaj ove tvrdnje, pa je 2021. godine nagradu dodelila novinarima.

Kada sam osnovala ELi, nikada nisam očekivala da ćemo otkriti priče koje smo otkrivali. Ist Lansing je izgledao kao uspavani fakultetski gradic, koji se samo povremeno budi zbog velike fudbalske utakmice ili

velike građevinske šeme koja zapravo nikad ne bi ni počela. Ali, istina je da ako imate novine, ljudi će vam se obratiti sa svojim pričama o kojima treba izvestiti. I prosto praćenje rada Gradskog veća, Komisije za planiranje, Školskog odbora, i nedeljnih izveštaja policije značiće mnogo važnih vesti, koje bi ostale nepoznanica jer niko o njima ne bi pisao.

Tim veb sajta ELi je predano radio i trudio se da ostane nestranačko glasilo, da se zalaže samo za vrednosti za koje smatramo da svi očekuju od nas, kao njihovog lokalnog tima, da se zalažemo za: transparentan rad vlade i njenu pravičnost. Da bismo bili sigurni da se ljudi ovde slažu sa uredničkim timom ELi-ja da su to razumne vrednosti, imamo naš Svetodavni odbor iz zajednice, anketiramo našu čitalačku publiku, i održavamo javne debate „o onome što nam je važno.“ Objavljujemo izveštaje o transparentnosti o našim приходima i rashodima, i ozbiljno razmatramo pritužbe, sugestije i pitanja. Samo 2021. godine odgovorili smo na preko 150 pitanja čitalaca, najviše zahvaljujući glavnoj urednici, Emili Džoan Eliot.

U ELi-ju smo ponekad vodili duge uredničke sastanke gde smo razgovarali o tome kako pristupiti temi na nestranački način. Na primer, kada je Ričard Spenser došao da govori u Ist Lansingu, u iznajmljenom prostoru Univerziteta u Mičigenu, mučili smo se oko toga kako da opišemo njegovu političku poziciju, i na kraju smo se dogovorili da je to „beli nacionalista“, termin za koji smo smatrali da će i njegove pristalice i protivnici smatrati preciznim. U slučajevim kada imamo jednog kandidata za izbore koji se izdvaja - na primer, kada smo saznali da se jedan kandidat za Školski odbor služio lažima prilikom popunjavanja prijave za članstvo u Odboru, i kada smo saznali da je jedna članica Gradskog veća prekršila lokalne, državne i federalne zakone tokom svoje kampanje - dugo smo razgovarali o tome kako da prenesemo vest, a da pritom namerno ne pomognemo, niti odmognemo nijednom pojedinačnom kandidatu. Kada prenosimo ove najteže od najtežih vesti, često imamo i kolumnu „Vaš ELi“ u kojoj objašnjavamo svoj način rezonovanja, i uvek pozivamo čitaoce da s nama podele svoje mišljenje.

Borili smo se žestoko oko pitanja transparentnosti vlade, pružajući pomoć našim čitaocima da shvate da imaju pravo pristupa javnim dokumentima i javnim sastancima. Naš tim je podneo veoma mnogo zahteva na osnovu Zakona o slobodi informacija, da je pre nekoliko godina Gradska vlada odlučila da objavi zapisnik o svim podnetim zahtevima na osnovu Zakona o slobodi informacija, s namerom da nas prozove i osramoti. Međutim, mi smo se oduševili ovim potezom, jer su nam na taj način omogućeni tragovi i izvori. Naučili smo ljude kako da koriste Zakon o slobodi informacija, i ponekad smo podnosili zahteve u njihovo ime, pružajući na taj način političku zaštitu. Od osnivanja ELi-ja, transparentnost je od strane naših čitalaca označena kao večita tema u trkama za Gradsko veće, što shvatamo kao znak da su ljudi ovde počeli da shvataju svoje pravo na pristup i ispravku nepravde.

Primarni cilj ELi-ja, a to je pružanje vesti, očigledno je postignut. Međutim, ono što sam oduvek smatrala jednako važnim ciljem takođe je postignuto: a to je cilj motivisanja i uključivanja šire zajednice u žive diskusije o epistemologiji demokratije. Tokom perioda od skoro osam godina, ELi je formirao kritičku sponu diskusija - razgovora koje smo ponekad namerno gurali - o tome šta čini vesti, ko treba da prenosi vesti, šta čini jedan novinski izveštaj spremnim za objavljivanje, šta čini adekvatni kontekst i proveru činjenica, o odnošenju prema konfliktu interesa, i o tome ko plaća proizvodnju vesti. Preko 150 članova zajednice bili su reporteri ELi-ja i pridržavali se naših standarda. Još stotine njih učestvovali su na druge načine, kroz volonterske službe kao savetnici, kao učesnici javnih diskusija i istraživanja. U Ist Lansingu smo imali ono što bih nazvala „medijskom pismenošću za večerom“, gde srednješkolci koje smo angažovali (i obučili u okviru našeg programa „Letnja škola novinarstva“) razgovaraju o svom radu sa svojim porodicama, a starije osobe koje za nas izveštavaju dele svoje izveštavanje sa svojom decom i unucima.

Ostale novinske operacije širom SAD pronašle su sličnu korist od uključivanja lokalaca u proizvodnju vesti. Gradska uprava u Čikagu na primer, obučava i plaća građane Čikaga „da nadgledaju rad lokalne vlade i doprinesu zajedničkom fondu građanskog znanja,“ i pomaže u osnaživanju ljudi da se uključe u svoje vlade (videti citybureau.org/#whi-we-are). Podelila sam iskustva i materijale sa inicijativama sličnim našem veb sajtu koje se mogu naći širom SAD i Kanade, i mnoge od ovih grupa ispoljavaju slično uzbuđenje u vezi sa upotrebom lokalnih start-up organizacija koje se bave vestima koje proizvode lokalci, na taj način premošćujući jaz i aktivirajući uključenost građana koji su pravilno infomisani.

Konvencionalno obrazovani novinari koji vide ono što radimo u ELiju budu zbunjeni ili im bude neprijatno. Činjenica da vodimo novinsku agenciju čitavog grada za manje od plate gradskog menadžera ne izgleda niti sluti na dobro za budućnost novinarstva u smislu posla koji je pristojno plaćen. A ideja da osobe koje nisu završile novinarstvo mogu da se bave izveštavanjem takođe deluje zastrašujuće. Međutim, veći deo lokalnog izveštavanja je jednostavan i ne zahteva složenu obuku. Ne treba mnogo na primer, da bi se neko naučio kako da izveštava sa otvaranja novog poslovnog poduhvata, kako preneti ono što se desilo u Odboru za arhitekturu, ili kako intervjuisati neke lokalne stručnjake i izvestiti o tome zašto imamo toliko tvorova po svojim dvorištima ove godine.

Teže zadatke - istraživački rad - preuzimaju na sebe oni od nas koji imaju više odgovarajućeg obrazovanja i iskustva. ELi-jev najnoviji vodeći reporter gradske redakcije, Endru Grejem, nedavno je diplomirao novinarstvo na Univerzitetu u Sirakuzi. (Ovde je odrastao i radio za nas leti, tokom raspusta i dok je studirao.) Kristin Rut, koja je preuzela veći deo izveštavanja za ELi o penzijskom dugu i policiji, ima master diplomu iz ekonomije sa Američkog univerziteta i decenije iskustva pokrivaajući afrički i afro-američki aktivizam, a radila je i kao arhivatorka koja je pratila pokrete za rasnu pravdu. Istorija i novinarstvo su bliska polja u smi-

slu metodologije, tako da sam se koristila veštinama iz svoje primarne profesije u svom novinarskom radu. Isto važi i za Emili Džoan Eliot koja je početkom 2022, preuzela vođstvo u ELI-ju od mene. Emili je doktorirala na sovjetskoj istoriji na državnom Univerzitetu u Mičigenu i često se sa mnom šali kako je dobijanje informacija iz sovjetskih arhiva bilo prelako u poređenju sa dobijanjem informacija o godišnjem ubijanju jelena od gradske uprave Ist Lansinga.

I dok ELI nikada nije imao kancelarijski prostor i više je odavao utisak „Svemirske krstarice Galaktike“, tim se ponosi svojom profesionalnošću i misijom da služi zajednici. I smatram da profesionalni novinari treba da shvate da ELI ne predstavlja pretnju njihovom svetu, već da posao koji mi obavljamo podstiče poštovanje prema dobrom novinarstvu koje na kraju seže mnogo dalje od granica našeg grada. Mnogi ELI-jevi donatori su mi rekli da zato što smo proveli godine objašnjavajući im zašto je dobro novinarstvo važno za demokratiju i zašto košta, oni se sada pretlaćuju i doniraju drugim novinskim agencijama u regionu, državi i širom SAD.

Jedan mi je rekao, „Sada sam se zahvaljujući ELI-ju pretplatio na *Washington post*.“ Danas se ELI smatra voljenim resursom zajednice - i to je važno zato što to znači da su ljudi ovde vremenom shvatili da je slobodna štampa odnosno slobodni mediji nešto što treba da neguju, štite, podržavaju i čega treba da budu deo. I dok možda ne delujemo kao tradicionalno glasilo u smislu budžetskih izdataka ili naših zaposlenih, naš rad održava veru u novinarstvo.

Po mom mišljenju, najveća pretnja s kojom se i dalje suočavamo predstavlja opasno zamagljivanje vesti i mišljenja svuda oko nas, i s tim u vezi upotreba onoga što liči na novinarstvo u cilju izvršavanja stranačkih političkih agendi. Kako živim u Mičigenu, jednoj od kolebljivih država u kontekstu predsedničkih izbora, ovde primećujemo stvaranje nečega što *liči* na nestranačke, neprofitne novinske agencije, ali su u stvari PR produžene ruke demokratskog ili republikanskog nacionalnog odbora. Ove agencije aktivno odvlače čitaoce i donacije od istinski nestranačkih agencija poput *Bridž Mičigena*, koja neumorno prati i nadzire obe strane.

A na nacionalnom nivou, nezavisne novinske agencije redovno mešaju vesti i mišljenja - pa čak i „sponzorisan sadržaj“ (plaćene reklame koje izgledaju kao nezavisno novinarstvo) - na načine koji pasivno treniraju korisnike da misle da je svaka vest zapravo mišljenje, a da je mišljenje na neki način vest. *Si-En-En (CNN)*, na primer, redovno ima naslove u kojima se pominju njihovi novinari kao subjekti, kao da to što *Džim Akosta* intrevjuiše Predsednika Trampa predstavlja priču dana. (Ispitivanje izabranog zvaničnika od strane novinara ekvivalentno je radnji poput pranja veša i na taj način novinska agencija treba i da ga percipira.)

Društveni mediji otežavaju ovaj problem jer oni motivišu ljude da vesti tretiraju kao nešto na šta treba da reaguju emotikonima - s prstom nagore, srcima, ljutitim licima, i slično; vesti funkcionišu više kao nešto što stimuliše, umesto da informiše - stimulant koji motiviše i izaziva reakcije koje se potom koriste, od strane onih koji prikupljaju podatke na druš-

tvenim medijima, kako bi uvećali profit „slobodnih“ platformi usmeravanjem reklama. Ono što nalazimo u situaciji s ELi je to da preko polovine naših čitalaca dobija naše vesti putem Fejsbuka – brojka koja je u skladu sa drugim operacijama lokalnih vesti – umesto da ih dobijaju direktno s našeg veb sajta, iz štampanih izdanja ili njuzletera koji se šalju imejlom. Zašto je ovo važno? Zato što Fejsbuk vrši hiperkontrolu onoga što naši čitaoci od našeg rada tamo vide. Jasno se sećam dana kada je komšinica naletela na mene i rekla, „Šteta što više ništa ne objavljujete.“ Ono što se desilo je to da je Fejsbuk odlučio da ona više „ne mora“ da vidi naš materijal tokom jedne kampanje Fejsbuka čiji je cilj bio da „pomogne“ svojim korisnicima tako što će im pružiti više objava od „porodice i prijatelja“, a manje objava koje su vesti. Većina ljudi ne shvata da platforme kao što su društveni mediji izgledaju kao utočišta za slobodu govora ali, kada potkopavaju rad novinskih agencija, one zapravo postaju mesta gde odgovorno građansko angažovanje odlazi da umre, neinformisano i pričajući u prazno.

Pa ipak, sve veći broj Amerikanaca koristi platforme društvenih mreža bez fajervola kao regularan izvor dobijanja vesti, gde se prema Centru za istraživanje Pju, do 2020. godine oko trećina Amerikanaca informiše na ovaj način (Shearer and Mitchell 2021). Ono što ovi ljudi verovatno ne shvataju je do koje mere Fejsbuk upravlja onim i određuje ono što će videti. Kada se Fejsbuk suočio s kritikama zbog toga što je na primer dozvolio upotrebu rasno diskriminirajućih reklama za stanovanje, postavio je algoritme kojima je pokušao da spreči dalju pojavu takvih reklama, i ti algoritmi su nam značajno otežali da s našim korisnicima na Fejsbuku delimo vesti o potencijalnoj diskriminaciji u pogledu stanovanja u Ist Lansingu. Često se dešava da nas kada pokušamo da prenesemo informacije o izborima ili vakcinaciji protiv Kovida-19, Fejsbuk botovi tretiraju kao izvore potencijalnih dezinformacija ili lažnih vesti i onemogućavaju da se naš rad deli normalnim kanalima. Dodajte tome značajan problem s kojim smo suočeni kada čitaocima ELi-ja koji koriste Fejsbuk kažemo da prikupljamo novac od čitalaca; Fejsbuk želi da novac prikupljamo samo kroz njihov servis za prikupljanje sredstava, tako da može da koristi te situacije da prikuplja i čuva ta sredstva, ali i da tokom tog procesa skupi još više informacija o našim čitaocima.

Prikupljanje sredstava predstavlja stalan izazov za našu organizaciju, kao što je to slučaj sa svim neprofitnim novinarskim operacijama. Amerikanci imaju tendenciju da na novinarstvo gledaju kao na nešto što je javni servis: kada poželiš da čuješ vesti, okreneš dugme i dobiješ ih. Kao sa čistom, svežom vodom koja dolazi kroz slavine i generalno pouzdanu električnu struju koja dolazi kroz utičnice, većina ljudi je naučena na neki način da očekuje mogućnost da lako dobiju sveže i pouzdane vesti – o velikim vremenskim nepogodama, o svojoj vladi, o kriminalu. Spemna sam da tvrdim da to što se Amerikanci prilično naljute na „medije“ kada misle da su od njih dobili neadekvatne ili pogrešne informacije, zapravo

pokazuje stepen do kog oni očekuju (i žele) da kvalitetno novinarstvo bude deo osnovnog okruženja.

Međutim, dok većina ljudi očekuje da plate za vodu i struju i uslugu interneta koji stižu do njihovih domova – ako ne direktno, onda kroz plaćanje stanarine – mnogi ne smatraju da je pružanje vesti nešto za šta treba da plate direktno onima koji ih proizvode. Oni očekuju da mogu da uključe svoje televizore, radio aparate, telefone ili kompjutere i da dobiju tačne vesti bez obaveze plaćanja. To je jedan od razloga zašto smo u ELi-ju umesto da koristimo model pretplate – koji deluje beznačajno – odlučili da obrazujemo našu zajednicu o tome zašto je dobro novinarstvo javni servis koji treba da cene kao što cene lokalnu banku hrane, centar za beskućnike, i centar za žrtve silovanja. Objašnjavamo da je naš model zasnovan na istoj osnovnoj premisi – da ljudi treba da uzmu ono što im je potrebno, i daju ono što mogu.

A oni od nas koji se bave neprofitnim vestima, bivamo u situaciji da moljakamo za sredstva na isti način kao što to rade lokalna banka hrane, centar za beskućnike ili centar za žrtve silovanja. Ali na neki način, čini mi se da to ima svoje dobre strane: na suptilan način ponavlja poentu da smo deo mreže javne sigurnosti koju ne finansira vlada (cp. Konieczna 2018). Mi nismo industrija koja baš najbolje funkcioniše – barem ne više – kao poduhvat koji donosi profit. Kao u slučaju sa obrazovanjem, ili s medicinom, sasvim je u redu imati neke privatne opcije, svi bi trebalo da imaju pravo pristupa kvalitetnim uslugama bez obzira na to mogu li to sebi da priušte ili ne.

Zabeležen je nedavni potez, koji ide u paru sa velikim federalnim donacijama kao odgovorom na pandemiju, a to je pronalaženje načina kako da vlada finansira lokalno novinarstvo. Kongres je razmatrao Zakon o održivosti lokalnog novinarstva, kojim bi se novinarima zaposlenim u lokalnim novinskim agencijama obezbedila milijarda dolara u poreskom odbitku na dohodak (Edmonds, 2021). Ja sam skeptična povodom ovog predloga. I dok je ideja ta da finansiranje postane podložno objektivnim ograničenjima – tako da u teoriji, jednom kada zakon bude donet, niko u vladi ne bi mogao aktivno da odlučuje koja organizacija će biti finansirana, a koja ne – izgleda verovatnije da će u praksi vladine donacije značiti i uplitanje vlade u rad osoba koje bi trebalo da budu nezavisni nadzirači rada vlade.

U ELi-ju pored izazova finansiranja, imamo i izazove u međuljudskim odnosima – problem međusobnog slaganja u Ist Lansingu dok obavljamo ozbiljan rad nadziranja i istraživanja. Ponekad stvari postanu veoma napeete, i u tim se trenucima pitam zašto sam svojim sugrađanima donela sukob. U relativno malom gradu kao što je naš, uvek će biti složenih odnosa ako imate relativno veliku, živahnu, novinsku operaciju koja predstavlja javni servis. Rut Bajer, prijateljica i komšinica koju sam nagovorila da se kandiduje za Veće pre nego što smo osnovali ELi, završila je tako što je postala gradonačelnica i osoba koja se žalila na rad ELi-ja one večeri kada je dala ostavku u Veću 2021. godine bez prethodne najave i u sred

sastanka. Dala je ostavku jer su novi članovi Veća – uključujući i onog koji je otišao sa pozicije reportera ELI-ja da bi se kandidovao za Veće – upravo glasali za davanje otkaza dugogodišnjem Gradskom tužiocu, onom koji je pretio da će nas tužiti. Pre nego što će dati ostavku, Bajer je počela da se žali kako nijedan drugi grad veličine našeg ne mora da se nosi sa nečim poput ELI-ja. Opušteno sam odgovorila: „Nema na čemu, i drugi put?”

Cilj je nositi se sa svim ovim stvarima s integritetom, znajući da to nije lako, i na način kojim se održava ono što su Očevi osnivači smatrali ključnom ulogom štampe – da bude „slobodna” od vlade, kako bi mogla da brani prava ljudi koja bi inače mogla biti prekršena i uskraćena.

Nakon sedam godina, kada pomislim na to šta je ELI postigao u našoj zajednici, kada pomislim na to šta znači imati „četvrti stalež” u Americi, često pomislim na ono što mi je moj sin Kepler Domurat-Susa rekao otprilike 2015, kada je imao petnaest godina. Kada je to rekao, samo što sam se vratila sa sastanka velikih posjednika i stanara i žitelja poput mene, čiji se domovi graniče sa okruzima u kojima žive studenti koji iznajmljuju nekretnine. Sastanak se desio zato što su vlasnici nekretnina pokušavali da ponište gradsku zabranu o vršenju radova na unapređenju njihove imovine, brinući se da bi ta unapređenja značila širenje poseda za iznajmljivanje studentima. Upravo pre samog sastanka, zaposleni u Veću postali su nenamerno naš zajednički neprijatelj zbog toga što su bili netransparentni u pogledu ključnog izveštaja. Ljuti i isprovocirani, nekoliko nas želeli smo da bojkotujemo sastanak. Predložila sam da umesto toga izbegnemo zvanično mesto održavanja i sastanemo se u lokalnom baru kako bismo razgovarali bez zaposlenih u Veću – da razgovaramo uživo kao vlasnici nekretnina i poseda koji dele zabrinutost i žele da porazgovaraju o nekim stvarima.

Vlasnici rančeva i farmeri na kraju su završili na piću održavši jedan veoma produktivan sastanak tokom kog smo mnogo bolje shvatili zabrinutost „druge strane”. Kada sam stigla kući, sin me je pitao kako je bilo, a ja sam mu odgovorila da smo bez zaposlenih u Veću koji pokušavaju da „moderiraju” diskusijom, imali jedan izuzetno produktivan razgovor. Delovalo je kao da smo se najzad pomerili s početne tačke ovog problema. U tom trenutku mi je on rekao sledeću stvar: „Ponekad demokratija najbolje funkcioniše bez vlade.”

Nikada mi nije palo na pamet da probam i zamislim demokratiju *bez* vlade. Ali kako sam tokom godina razmišljala o ovoj njegovoj opasci, shvatila sam da je jedan od načina da razumem Prvi amandman da zapravo razumem da su možda Očevi osnivači imali isti uvid: da bismo bili istinski slobodni, moramo da budemo sposobni da funkcionišemo izvan vlade, bez vlade, ili – kada je to neophodno – kao opozicija vladi. Imati slobodnu štampu i medije znači imati demokratski prostor bez (izvan) vlade. To znači imati slobodu govora koja je smisleno informisana, imati mogućnost mirnog protesta na delotvoran način, i imati mogućnost da se od vlade zahteva ispravljanje nepravde, uključujući i putem glasanja radi formiranja i postavljanja nove vlade.

Ako bi ljudi koji su vodili naveće novinske agencije u Americi svoj posao shvatali ozbiljno kao ljudi koji donose vesti stanovnicima Ist Lansinga, naša bi demokratija funkcionisala mnogo bolje i na mnogo bezbedniji način. Da bi se dobio taj nivo odgovornosti, trebaće nam više od korektivnih tužbi protiv „novinarskog” nemara, i više od regulisanja kompanija koje drže društvene medije a koje su opsednute profitom, i više od boljih zakona o etici i transparentnosti. Biće neophodno obrazovati ljude na lokalnom nivou o tome šta su vesti, i zašto treba da vide iskrene i odgovorne lokalne vesti kao kritičku sigurnosnu mrežu bez koje ne žele da žive. To će značiti naučiti ih zašto bi trebalo da žive u Prvom amandmanu, i da to rade namerno s ljudima koji imaju tendenciju da glasaju drugačije od njih.

S engleskog prevela Milica Jeremić

Literatura

- Abernathy, Penelope Muse. 2018. *The Expanding News Desert*. Chapel Hill: University of North Carolina Press. https://www.cislm.org/wp-content/uploads/2018/10/The-Expanding-News-Desert-10_14-Web.pdf
- Dreger, Alice. 2016. *Galileo's Middle Finger: Heretics, Activists, and One Scholar's Search for Justice*. New York: Penguin Press.
- Dreger, Alice. 2018. I am a liberal. But I know Democrats in office are no better than Republicans. *The Guardian*, May 28, 2018. <https://www.theguardian.com/comment-isfree/2018/may/28/news-journalism-politics-democrats-republicans>
- Edmonds, Rick. 2021. A window of opportunity has at last opened for federal aid to support local journalism. *Poynter*, October 14, 2021. <https://www.poynter.org/business-work/2021/a-window-of-opportunity-has-at-last-opened-for-federal-aid-to-support-local-journalism/>
- Fresh Air. 2011. David Carr: The news diet of a media omnivore. *NPR*, October 27, 2011. <https://www.npr.org/2011/10/27/141658047/david-carr-the-news-diet-of-a-media-omnivore>
- Gao, Pengjie, Chang Lee, and Dermot Murphy. 2020. Financing dies in darkness? The impact of newspaper closures on public finance. *Journal of Financial Economics*, 135, no. 2 (February): 445-467.
- Hare, Kristen. 2021. More than 100 local newsrooms closed during the coronavirus pandemic. *Poynter*, December 2, 2021. <https://www.poynter.org/locally/2021/the-coronavirus-has-closed-more-than-100-local-newsrooms-across-america-and-counting/>
- Ingram, Matthew. 2012. David Carr on newspapers, Twitter and citizen journalism. *Gigaom*, September 14, 2012. <https://gigaom.com/2012/09/14/davidcarr-on-newspapers-twitter-and-citizen-journalism/>
- Konieczna, Magda. 2018. *Journalism without Profit: Making News When the Market Fails*. Oxford: Oxford University Press.
- Osborne, Samuel. 2017. Two women feared dead in Grenfell Tower were „threatened with legal action” after questioning fire safety. *Independent*, June 18, 2017. <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/grenfell-tower-fire-london-dead-le->

gal-action-campaign-fire-safety-mariem-elgwahry-nadiachoucair-radical-housing-network-a7795586.html

- Shearer, Elisa and Amy Mitchell. 2021. News use across social media platforms in 2020. *Pew Research Center*, January 12, 2021. <https://www.pewresearch.org/journalism/2021/01/12/news-use-across-social-media-platforms-in-2020>.
- Sullivan, Margaret. 2020. *Ghosting the News: Local Journalism and the Crisis of American Democracy*. New York: Columbia Global Reports.